

גרמא בניזקין

מה נלמד: נדון בברייתא העוסקת במקרים שדינם "פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמיים".
הכוונה: אדם גרם לנזק ע"י דבר, או פעולה אבל לא עשה זאת בידיו ממש, בבית הדין לא יחייבו אותו לשלם את הנזק, משום שהוא רק גרם את הנזק ולא עשה אותו בידיו ממש. אבל בדיני שמיים חייב, זה הנקרא "גרמא בניזקין".
בידי שמיים: כך מבאר רש"י בגיטין נג. - פטור מדיני אדם. לשלם. וחייב בדיני שמים. פורענות לשלם לרשעים שנתכוין להפסיד את ישראל.

גרמא

תניא אמר ר' יהושע

ארבעה דברים העושה אותן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואלו הן:

א. הפורץ גדר בפני בהמת חבירו	ב. והכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה
הפורץ גדר. ויצא[ת]ה הבהמה וברחה	הכופף קמתו. לצד הדליקה כדי שתבער בה האש
ג. והשובר עדי שקר להעיד	ד. והיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו
שובר עדי שקר נגד חבירו להפסידו ממון, השובר גרם שראובן יפסיד לשמעון בשקר.	עדותיו יכולה להועיל לחבירו בדיני ממונות והוא לא בא להעיד, יוצא שהעד גורם להפסיד את האדם שגלקח ממנו הכסף.

דוגמאות למקרים מהברייתא

א. פלוני ניסה לגנוב כבש מהדיר, בעודו פורץ את השער, חשש שאולי מישהו חושד שפורצים לדיר, הפחד גבר עליו וברח כל עוד נפשו בו אבל השאיר את שער הדיר פרוץ. החליטו כמה כבשים לצאת מהדיר והלכו לאכול בשטחו של השכן את הירקות שהוא מגדל.

• הפורץ פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמיים, משום שרק גרם לכבשים לצאת ולא הוציאם בידיו.

ב. בצדה הימני של שדה חיטים הובערה אש, פלוני שחיפש בתוך הקמה, כיפף בידיו כמה שיבולים של חיטה לצד בו האש עוברת והאש אחזה בשיבולים שהוא כיפף והתפשטה האש לכל השדה.

• המכופף פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמיים, משום שרק גרם לנזק ההבערה.

ג. אדם אחד רצה מאוד ששכנו שמעון ירוויח 1,000 שקלים, מה עשה? שילם לשני חבירו על מנת שיהיו עדי שקר ויעידו שראו את ראובן לווה משמעון 1,000 שקלים ועדיין לא החזיר לו, כך ירוויח שמעון 1,000 שקלים.

• שובר עדי השקר פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמיים, משום שרק גרם לראובן הפסד.

ד. ראובן הבחין ששמעון נוגע בתיק של לוי ומוציא משם סכום של 600 שקלים, אחרי כמה שעות לוי שם לב שנעלם ממנו סכום זה ושאל אם מישהו ראה משהו, ראובן שראה זאת שתק ולא בא להעיד ובכך נגרם ללוי הפסד. נראה זאת בדוגמא 2.

1. אם שני עדים ראו חייבין להעיד ויחייבו בבית הדין את שמעון להחזיר את הכסף.
2. אבל בעד אחד כמו ראובן, בעדותו לא יוכל לחייב את שמעון להחזיר כסף, אבל יכול הוא לחייב את שמעון להשבע שלא לקח – יש אפשרות ששמעון יפחד להשבע לשתק, שזה איסור חמור מאוד ויודה ויחזיר ללוי את כספו.

ידיעא לנו: אם ראובן לא יבוא להעיד יחיד, הוא גורם ללוי להפסיד את כספו.

דין הגמ' על מקרה א'

מה נלמד: בכל אחד מד' המקרים בברייתא יש אופן המתאים לדין הגרמא ופטור מדיני אדם. אמנם יש אופן אחר שנחייבו בדיני אדם, לכן חייב לברר את האופן המתאים לדין.

דוגמאות:

- א. במקרה א' על איזה גדר [כותל] מדובר! הרי אם פרץ [הרס] כותל חזק ובידיו הרסו והפסיד את בעל הכותל, הדין שחייב בדיני אדם ולא פטור. לכן חייב בירור מדוייק באיזה אופן [תנאי] מדובר שיתאים לדין הפטור.
- ב. על מה הפטור בברייתא? על הגדר, או על הבהמה או על שניהם? לכן צריך בירור.

אמר מר

הפורץ גדר בפני בהמת חבירו ה"ד?!

אלא בכותל רעוע	אילימא בכותל בריא בדיני אדם נמי נחייב?!
<p>בכותל רעוע. דלא אפסדיה [שלא הפסידו] דלמסתר קאי [שעומד להריסה]</p>	<p>אי [אם] בכותל בריא, בדיני אדם נמי [גם] נחייב. מיהא אכותל [מכל מקום, על הכותל נחייב] דהא בידים עבד [שהרי בידיו שבר] ואבהמה ליכא למימר [ועל הבהמה לא נאמר] דמחייב דהא [שהרי] תנן [שנינו] פרצוה לסטים פטור</p>
<p>מסקנה: הברייתא עוסקת בכותל "רעוע", שעמד ממילא ליהרס ולא הפסיד הפורץ כלום לבעל הכותל. לכן פטור מלשלם גם על הכותל.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • על הכותל: נחייבו שהרי בידיו שבר. • על הבהמה: אין לומר שנחייבו שהרי זה רק גרמא, כמו שנינו במשנה, "פרצוה לסטים" פטורים מנזקי הבהמה כי הם רק "גרמו" שתצא. לכן גם במקרה שלנו בברייתא, הנידון הוא גרמא בבהמה והפורץ פטור אבל על הכותל יש חילוק באיזה כותל

מסקנה:

- א. בברייתא מדובר בכותל רעוע והפורץ פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמיים.
- ב. בפריצת כותל בריא [חזק] ודאי שהפורץ חייב בדיני אדם על הריסתו.

טבלת סיכום

הבהמה	מותל רעוע	מותל בריא	
פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמיים		חייב	דין
"גרמא בניזקין"	עמד להריסה	הפסיד הבעלים	טעם

מקרה ב'

אמר מר

הכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה היכי דמי?

אילימא דמטיא ליה ברוח מצויה בדיני אדם נמי נחייב?!	אלא דמטיא ברוח שאינה מצויה
דמטי ליה. כשכפפה, הגיע בה הדליקה. ברוח מצויה. "הרי בידים הבעיר" ובדיני אדם נחייב	ברוח שאינה מצויה. דמידי דלא סלקא אדעתיה היא [שזהו דבר שלא עלה בדעתו]
ברוח מצויה, האדם היה צריך לשים לב לאש שהיתה קרובה אליו, ובודאי תגיע לקמה שמכופף.	א. כשכיפף הקמה נשבה רוח מצויה ופתאום הגיעה רוח שאינה מצויה. ב. לא עלה על דעתו כשכיפף שתגיע רוח כזו ותביא איתה את האש.
	הוא לא הבעיר בכוונה אלא רק גרם ולכן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמיים.

הקדמה: ר' אשי מתרץ כך: "הטומן קמתו של חבירו וכו', כאשר טמן [כיסה] בכיסוי כל
שהוא את קמת חבירו והגיעה הדליקה, גרם להפסיד את חבירו לדעת ר' יהודה.

ורב אשי אמר טמון אתמר משום דשויה "טמון באש"	טמון איתמר [נאמר] שכיסה קמת חבירו בסדין כשראה דליקה אצלה [מתקרבת] והוא לא שלח את הבעירה. ושוייה [ועשא] "טמון" וגרם להפסיד את הניזק ולפטור את המבעיר שהמבעיר פטור על טמון באש
--	---

הארה: הסבר וטבלה בעמ' הבא.

<p>מילים: אמר מר - אמר אדון. [שהגמ' רוצה לדון ולהרחיב בנושא שהובא בגמ' בקצרה לפני כן, היא פותחת "באמר מר" ודנה בדבריו, כמו במקרה שלנו, דבריו הובאו כברייתא בקיצור "ובאמר מר" נתבארו בהרחבה באיזה אופן] ה"ד - היכי דמי - באיזה אופן מדובר?! [אילימא - אם נאמר כך, אז לא מסתדר לנו - אלא צריך לומר כך. אלו מילות בירור בגמ'] נמי - גם. דמטיא ליה - שהגיע לו. אתמר - נאמר. דשויה - שהשווה אותה, שעשאה. קמה - שדה של תבואה.</p>
--

הסבר התירוץ

כך נראה האמר מר: "הטומן קמתו של חברו בפני הדליקה". ראה שריפה המגיעה וכיסה את קמת חברו, נקראת "טמונה". דין זה לדעת ר' יהודה גזירת הכתוב, שאין חייב המבעיר בנזקי האש כשהם "טמונים" בשעת הפערה.

מסקנה: טומן הקמה גרם להפסד חפצי בעל הקמה והביאנו לפטור את המבעיר.

טבלת סיכום

הכופף קמתו של חברו בפני הדליקה

רוח שאינה מעויה	רוח מעויה	
פטור מדיני וכו'	חייב בדיני אדם	דין
"גרמא"	נחשב כמבעיר בידיו	טעם

הטומן קמתו של חברו בפני הדליקה

הניזק	המבעיר	הטומן	
נגרם לו ההפסד	פטור	פטור מדיני וכו'	דין
	גזירת הכתוב	"גרמא"	טעם

תניא אמר ר' יהושע ארבעה דברים העושה אותן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואלו הן הפורין גדר בפני בהמת חבירו והכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה והשובר עדי שקר להעיד והיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו:

שאלות לעמ' 32

1. הסבר את המושג "גרמא בניזקין"?

2. מה דינו של הגורם?

3. עיין ברש"י ממסכת גיטין ד"ה: "פטור מדיני אדם" וענה.

א. הגורם נזק, ממה פטור?

ב. מי עתיד להפרע מהגורם ומדוע?

אשריך שהבנת

4. כתוב בלשונך איך האדם רק "גרם" נזק לחבירו, בכל אחד מארבעת המקרים בברייתא?

א.

ב.

ג.

ד.

חבר, הטיפוס שלך מקצועי לרכוש קניין ראשון בתורה

קנין ראשון בתורה, בתלמוד

העשייה שלך בביאור המילים והמשפטים, הפרוק בשאלה ותרוץ, פיסוק הקטע והבנתו ובפתיחת השאלות מקנה לך את הקנין הראשון מקנייני התורה שהוא "בתלמוד" ערוך מסודר ומובן והרגילות לשקוד ולחזור על תלמודך מתוך החוכמות וכך נתקדם יחד לרכוש קנין שני [המחבר]

בהיותו לומד לעולם, "כי איזהו חכם?! הלומד מכל אדם" [אבות פרק ד' משנה א'] ולעולם הוא מחשיב עצמו שהוא חסר וחושק לעולם ללמוד יותר, זה ישיג מעלת התורה לפי שלעולם הוא צמא למים [מדרש שמואל]

אין לימוד אלא הרגל כמו שנאמר "למוד מן־כָּר" [ירמיהו ב, כד] ורעה לומר שיהא רגיל לשנות ולחזור על תלמודו ולשקוד על הספר עד שיהא שגור בפיו וכו' [לחם שמיים]

אמר מר הפורץ גדר בפני

בהמת חבירו ה"ד אילימא בכותל בריא בדיני אדם נמי ניהייב אלא

בכותל רעוע.

בזכות הפיסוק שלך הגמרא מובנת

שאלות לעמ' 33 תנסה ותצליח

1. איזה שני דברים לא ברור דינם במקרה הראשון של הברייתא?

2. הסבר את כוונת המילים "אמר מר"?

3. הסבר את כוונת המילים "היכי דמי"?

4. הסבר את מילות בירור הגמ': "אילימא" ו – "אלא" ?

5. בברייתא נאמר: "הפורץ גדר בפני בהמת חבירו" פטור.
א. האם דין הפטור הוא על הגדר או על הבהמה?

- ב. על מי מהם הדין פשוט ומדוע?

6. עיין ברש"י ד"ה: "אי בכותל בריא וכו'" וענה.
א. האם מדובר בברייתא על כותל בריא?

- ב. מה הדין בכותל בריא, נמק?

- ג. הפורץ: מה דינו על "הבהמה", תן טעם?

7. אם כן, על איזה "כותל" מדברת הברייתא שהפורצו פטור?

8. עיין ברש"י ד"ה: "בכותל רעוע" וצטט את הטעם?

9. השלם דין וטעם: הפורץ גדר בפני בהמת חבירו

על הבהמה	והחומה חזקה	והחומה רעועה	
			דין
			טעם

10. מה דעתך: השארת מכונת כביסה שכבר לא עובדת מחוץ לבית, הגיעו אנשים סקרנים והחליטו לפרקה לגורמים. האם תוכל לתבעם לדין שישלמו לך מכונת כביסה, נמק את דעתך?

אמר מר הכופף קמתו של
חבירו בפני הדליקה היכי דמי אילימא
דמטיא ליה ברוח מצויה בדיני אדם נמי
נחייב אלא דמטיא ברוח שאינה מצויה
ורב אשי אמר טמון אתמר משום דשויה
טמון באש.

שאלות לעמ' 34 שתף אותנו בידיעותיך

1. צטט את הנושא עליו תדון הגמ'?
2. באיזה מקרה מתחייב גם בדיני אדם?
3. האם זה המקרה שעליו מדברת הברייתא, נמק?
4. עיין ברש"י ד"ה: "ברוח מצויה" וצטט את טעם החיוב?
5. על איזה מקרה מדברת הברייתא, ומה הדין?
6. עיין ברש"י ד"ה: "ברוח שאינה מצויה" וצטט את הטעם שפוטרו?
7. הסבר את האופן שבו מעמיד ר' אשי את הברייתא?
8. עיין ברש"י ד"ה: "טמון איתמר" וענה.
א. מי גרם למי להפסיד?
ב. את מי פוטר "הגורם" מלשלם נזק ומדוע?
ג. צטט מרש"י את התשובה לא' וב'?
9. השלם בשמחה

כפף ברוח	מצויה	שאינה מצויה
דין		
טעם		

היה בדור השישי לאמוראים ובערך 300 שנה מחורבן הבית והיה ראש הישיבה בסורא הנקראת גם מתא מחסיא.
בן י"ד שנה נעשה ראש ישיבה למשך שישים שנה [שבת י"א] נולד ביום שהסתלק רבא [קידושין ע"ב]:
הוא ורבינא חיברו התלמוד הבבלי בארץ שנער, בערך 100 שנה אחרי שחיבר ר' יוחנן את התלמוד הירושלמי בא"י. ר' כהנא הכהן היה רבו. רבינא חיברו.

שבחיו

מימות רבי עד ר' אשי לא היתה תורה וגדולה [עושר] במקום אחד. אפילו ר' הונא בר נתן שהוא גדול הדור, היה כפוף לר' אשי בתורה [גיטין נ"ט].

מעשה

כאשר הגיע זמנו להפטר מן העולם, בא מלאך המות אחריו לקחתו, ביקש ממנו ר' אשי שיתן לו 30 יום שיחזור על תלמודו, כמו שנאמר: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו". אחרי 30 יום בא המלאך ואמר לר' אשי שמוכרח לקחתו משום שהגיע תורו של ר' הונא בר נתן להיות ראש הישיבה, ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא.

עוד מעשה

רב אשי הגיע ללמוד על המשנה בענין: "שלושה מלכים אין להם חלק לעולם הבא" [ירבעם, אחאב ומנשה], ואמר: מחר נלמד בענין חברינו שהיו תלמידי חכמים כמונו.
בא מנשה ונגלה אליו בחלום וא"ל: וכי אתה חושב שנהיה חבריך וחברי אביך?! וכי אתה יודע מאיזה מקום מהפת בוצעים אחרי ברכת המוציא?! א"ל ר' אשי איני יודע. א"ל מנשה: אינך יודע ואתה קורא לנו חבריך?!
אמר ר' אשי למדני דבר זה ומחר אדרוש אותו בבית המדרש בשמך. א"ל מנשה: ממקום שנקרמין פניה של הפת בתנור, למעלה, למטה ומהצדדים ששם הפת יותר קשה, אבל לא באמצע הפת ששם דך.

א"ל ר' אשי: מאחר ואתם חכמים גדולים מדוע עבדתם עבודה זרה?! א"ל מנשה: אם היית באותו הזמן, היית מגביה את שולי גלימתך בכדי שתוכל לרוץ יותר מהר לעבודה זרה. [בזמנם יצר הרע של עבודה זרה שלט חזק ורק בדורות שאחריהם ביטלו אותו הסנהדרין] למחרת אמר ר' אשי לחכמים בבית המדרש, נפתח "ברבותינו" והתבטא בלשון של כבוד ונדרוש בענינם, ואמר את ההלכה בשם מנשה המלך [סנהדרין ק"ב]:

ר' יהושע בן חנניה

ר' יהושע סתם במשנה או בברייתא, הוא התנא ר' יהושע בן חנניה [הלוי]. היה בדור הראשון לתנאים אחרי חורבן הבית, תלמידו של רבן יוחנן בן זכאי וחברו של ר' אליעזר בן הורקנוס. היה במיתת ר"ג הזקן [הנכד של הלל הזקן שהיה הראשון מהרוגי מלכות] בזמן החורבן. היה לוי ומשורר במקדש והיה אב בית דין בבית דינו של ר"ג הנשיא דיבנה [אביו של רבי]. ר"א בן הורקנוס חבירו קראו ארי. היה חכם גדול במעשה מרכבה ובקי בכשפים, ותפילתו גרמה שנולד ר' יהודה בן בתירא [חגיגה י"ד]:

משבחיו ואימרותיו

1. שאל הקיסר את ריב"ח: מפני מה תבשיל של שבת ריחו הטוב נודף? א"ל תבלין אחד יש לנו ושבת שמו, ומטילין אותו לתבשיל וריחו נודף. א"ל הקיסר תן לי ממנו? א"ל כל המשמר את השבת מועיל לו ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו.
2. עליו נאמר "אשרי יולדתו" [אבות פ"ב], ופרש"י: כשהיתה אמו מעוברת היתה הולכת ל – כ"ד בתי מדרשות שבעיירה שיתפללו שיהיה העובר חכם. עוד ביאור: שהיתה אמו מוליכה עריסתו [כשהיה תינוק בעגלה] לבית המדרש בשביל שיתדבקו אזניו בדברי תורה, לכן אמרו "אשרי אמו" שבזכות מעשיה אלו יצא בנה גדול בתורה.
3. אמר ר' גמליאל לר' יהושע: מכותלי ביתך ניכר שפחמי אתה, ופרש"י: מצד שהיה עוסק בתורה לא היה מכבס לבושו וגופו [ע"ז ט"ז]:

מעשה

פעם אחת הלך ר' יהושע ב"ח לכרך גדול שברומי, אמרו לו יש נער יהודי בבית האסורים יפה עיניים וטוב רואי ושערו יפה, הלך ריב"ח ועמד בפתח בית האסורים ואמר: "מי נתן למשיסה יעקב ישראל לבוזזים"? הצדיק הנער את הדין עליו ואמר את המשך הפסוק: "הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו". אמר ריב"ח מובטחני בו שיהיה מורה הוראה בישראל. לא זו משם ריב"ח עד שפדה אותו בהמון כסף. לא עבר הרבה זמן עד שהורה הוראה בישראל, ומי הוא?! רבי ישמעאל בן אלישע [כהן גדול, מ"י הרוגי מלכות]. [גיטין נח]

”כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכיפורים. חוץ מהוצאת שבתות, הוצאת ימים טובים והוצאת בניו לתלמוד תורה. שאם פחת פוחתין לו ואם מוסיף מוסיפין לו.”
(ביצה טז.)

אתה, שליח נאמן לחנך ילדי ישראל לתלמוד תורה, בידך להשפיע! השפע הגדול שראית בחוברת הדוגמה, יכול לעבור רק דרכך, הפיקדון נתון בידך, השתמש בו בתבונה. כל המוסיף מוסיפים לו בידך הדברי!

להזמנות: Hatipus123@gmail.com

0507262725

המלצות

Institutions

SHAA'REY ASHER

בס"ד
בית מדרש

שערי אשר

בין המיצרים יה"ל תשפ.

המלצה

הריני להמליץ בזאת אודות האברך היקר דגריס באורייתא תדירא ושוקד על תלמודו הרב נתן חנוכה שליט"א.

הן עתה אייתי ואתא מתניתא בידיה - חוברות עזר המסייעות בשיטה יחודית להבנת סוגיות הגמ' ביסודיות ובבהירות רבה. וקראם בשם "הטיפוס הוא שלך".

עברתי על החוברות העוסקות בסוגיות הגמ' בפרק הכונס וראיתי את השקעתו הרבה להבהיר ולהאיר את הסוגיות בהפשטה ולמידה ביתר קלות. ומלאכתו מלאכת שמיים ראויה ללמוד ולמד בשיטה יחודית זו.

ומצ"ב פירוט והסבר רחב של שיטה זו מאת הרב המחבר שליט"א. והריני להמליץ בזאת על החוברות הנ"ל שראויות ורצויות ללמוד על פיהם, ובפרט לתלמודי תורה.

ולא נצרכא אלא לברכה שחפץ ה' בידו יעלח להגדיל תורה ולהאדירה כרצונו הטהור. מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא, וכט"ס.

בברכת התורה
רב שמעון אשר

מפעילויות
העמותה

בית מדרש
לרבנים וריינים

Teachers College
(beit midrash)
for excellent
Yeshiva students
(Avrech)

מדרשה
לנשות צעירות

College (Midrashta)
for young maidens

שעורים
לנער ולנערים

Lessons for
youth & boys

שיעורי נשים

Lessons
for women

מסכים ואירועים
תורניים
Conventions
& Religious
events

קייוב וחיקים
למורות

קמא דסיסמא

Kubutz galuyot 118, Kiriati Shalom, Tel-Avi

Fax: 03-5181688

Mobile: 050-2689799

e-mail: sharasher@gmail.com

רח' קבוץ גלילות 118, קריית שלום, ת"א.

03-5181688

050-2689799

sharasher@gmail.com

מקט:

נייד:

דוא"ל:

המלצות

לעזכת רב העיר נתיבות
ע"ה פילוזוס כהן ס"ט

בס"ד י"ב מנחם אב תש"פ

מכתב זכרה

הזכא לפני כמה קונטרסים מצפה ידיו ידיו להתאזר של
הרב היקר ראדה ליון ברבים ומשק מי המורה הרב נמן
חכם שליטא

קונטרסים אלו טרא ופאר הרב הר"ל אסכא וללכן א סגיא זמרא
(הפך הכתם ברמז קמ"א) אה שללא אסיכא א סיכא רבי שלי ישא
אבי זרא וזראן, יהוא א' אצז חסר לאורי לאור המ"ה ~~כ"ז~~ כ"ז
שגלמדי ולפס אה רבי המ"ה הפלאים ברורה אמת ונבוא. וכן
אזרה עזרה משלמה.

כמו כן הזיא קונטרס-אאות-חננים, הא האר נעני חיהא אטם
אמאנאים זבאאואני כרי שפרא זגא אורי זר נאמן זר יצחק וכדו
יני קנת אמת שאמי מאורי אמורא זב אה ידו כן יתני יור
לאמורא וזריו. זרריו נאמי אהיר אופן הילדים.

יהי שיצבה תקנה להמשך ולקול צדדים צדדים אמרה הקדשה
ויאיר יני ישרא זאד חילדים ימים וכבים להנביל אמרה ולהאזירה.
והני מתני אה הילדים ^{הקדשים} לרכוש אורג אלו להמשך להנביל חרם
נעמה

זכרה הארה

ע"ה פילוזוס

